

TABAKSVERKOOP AAN MIN 16-JARIGEN

De Vlaamse Jeugdraad erkent het probleem van roken en is voorstander om tabaksgebruik te bestrijden. We kunnen dus niet anders dan de doelstelling die in de kaderovereenkomst wordt geformuleerd te onderschrijven. De Vlaamse Jeugdraad trekt met dit advies dus niet het doel van tabaksbestrijding zelf in twijfel, maar plaatst wel grote vraagtekens bij de manier waarop overheden voorstellen dit aan te pakken. **We delen dus de doelstelling, maar zijn het niet eens met de strategie.**

In dit advies lichten we toe waarom we het niet eens zijn met artikel 16 uit de kaderovereenkomst en de manier waarop de federale regering hier alvast op inspeelt om tabaksverkoop aan min 16-jarigen te verbieden. We geven tegelijk onze alternatieven mee.

VLAAMSE JEUGDRAAD	
19 januari 2005	ADVIES 05/01

Advies over het verbod op tabaksverkoop aan -16-jarigen

De Vlaamse Jeugdraad in vergadering op 19 januari 2005 onder voorzitterschap van Leen Vanderhulst en waarbij aanwezig waren:

Saskia Aerts, Bart Brepoels, Rob De Donder, Frederik Vercammen, Bram Vermeiren, Wendy Mortelmans, Lieven Deketele, Bruno Houthoofd, Stefaan Marien, Ellen Meersschaert, Matti Vandemaele, Steven Van Hemelrijck, Eva Vereecke en David Berg

Brengt met 13 stemmen voor en 2 onthoudingen het volgende advies uit:

Vooraf:

Het gebruik van tabak veroorzaakt grote gezondheidsproblemen. Daarom heeft de Wereldgezondheidsorganisatie een 'Kaderovereenkomst inzake de bestrijding van het tabaksgebruik' opgesteld. Recent heeft de 40ste staat de overeenkomst geratificeerd zodat ze in de loop van de maand maart 2005 van kracht zal worden in de staten die met de overeenkomst hebben ingestemd.

Opdat België de overeenkomst zou kunnen ratificeren, is ook de instemming van de Vlaamse Gemeenschap vereist.

Aangezien deze kaderovereenkomst zich ook specifiek naar jongeren richt (artikel 16 van de overeenkomst vraagt de overheid maatregelen te nemen om de verkoop van tabaksproducten aan minderjarigen te verbieden), vraagt Vlaams Minister Inge Vervotte de Vlaamse Jeugdraad een advies over de instemming met deze overeenkomst.

We doen in dit advies enkel uitspraak over artikel 16 uit de Kaderovereenkomst, aangezien deze zich specifiek op jongeren richt.

De federale regering geeft alvast gevolg aan dit artikel door sinds 1 december 2004 een verbod op tabaksverkoop aan -16-jarigen in het leven te roepen.

Dit advies is dus zowel een reactie op de adviesvraag van de Vlaamse Minister van Volksgezondheid als op de maatregelen die reeds genomen zijn op federaal niveau.

1. Bestrijding van tabaksgebruik als nobel doel

De Vlaamse Jeugdraad erkent het probleem van roken en is voorstander om tabaksgebruik te bestrijden. We kunnen dus niet anders dan de doelstelling die in de kaderovereenkomst wordt geformuleerd te onderschrijven. De Vlaamse Jeugdraad trekt met dit advies dus niet het doel van tabaksbestrijding zelf in twijfel, maar plaatst wel grote vraagtekens bij de manier waarop aan de overheid voorgesteld wordt dit aan te pakken.

We delen dus de doelstelling, maar zijn het niet eens met de strategie.

2. Niks mag, alles moet?!?

Als Vlaamse Jeugdraad willen we de **stem van kinderen en jongeren** toevoegen aan dit "debat". Een beslissing die genomen wordt over hun hoofden heen, heeft immers veel kans om zijn doel te missen. En dat zou jammer zijn, want drugpreventie in het algemeen - en tabakspreventie in het bijzonder - is uiteraard belangrijk.

Als het gaat over preventie bij jongeren zien we **overal verbodsbepalingen** opduiken. Om de weekendongevallen aan te pakken, wordt jongeren verboden met de auto te rijden tijdens het weekend. Piercings zijn verboden terrein voor jongeren, totdat ze 'groot genoeg' zijn. Schoolgaande jongeren wordt verboden frisdrank te consumeren op school en daartoe wordt de frisdrankautomaat verbannen. En nu wordt min 16-jarigen dus verboden om tabak te kopen.

Zulke redenering is niet alleen oneerlijk en simplistisch, het levert vooral ook **foute beleidskeuzes** op. Alles wat fout loopt, wordt op 1 grote hoop gegooid en massaal gebombardeerd tot verboden terrein voor jongeren.

De problemen proberen op te lossen door de (zogenaamde) 'bron' uit te schakelen, zal in dit verhaal dan ook totaal zijn effect missen. Temeer omdat jongeren niet gezien mogen worden als die eerste schakel van het probleem. Je kan 'de bron' van roken niet zomaar uitschakelen. Dat is een veel te simplistische voorstelling van de realiteit. Alsof niet-roken voor je 16^e zorgt dat de ganse wereld plots rookvrij wordt. En volwassenen lijken geen enkele verantwoordelijkheid te dragen.

Voor de Vlaamse Jeugdraad getuigt het voorgestelde verbod op tabaksverkoop aan -16-jarigen van een ongeloofwaardig beleid. Met welk gezag kan je jongeren zeggen dat roken slecht en ongezond is en hen zelfs verbieden tabak te kopen, als zovele volwassenen - voorbeeldfiguren inclusief - zelf rokers zijn? Een geloofwaardig beleid durft te kiezen om iedere roker - niet enkel de jongeren - voor ogen te hebben wanneer aan tabaksbestrijding en - breder - -preventie wordt gedaan.

3. Argumenten op een rijtje

Roken is ongezond. Dat weet iedereen ondertussen. Ook jongeren.

En toch blijven mensen roken. Ja, ook jongeren.

"Afschaffen dan maar, die handel", is het antwoord van de overheid.

Sinds kort is roken ook crimineel. Nee, we overdrijven. Jongeren onder de zestien mogen het niet meer kopen. Dus zij die het verkopen en zij die jonger zijn dan zestien en het toch kopen zijn **crimineel**. Het roken zelf mag wel. Nou, nou.

"Liever niet", zeggen wij. En wel hierom:

- Ten eerste zou je kunnen zeggen dat iets dat je verbiedt, aantrekkelijker wordt. Je zou dat kunnen, maar we begrijpen dat dat niet volstaat als argument.
- Ten tweede: de overheid neemt alsmaar meer opdrachten uit de handen van ouders. Nochtans is het belangrijk dat jongeren en hun ouders met elkaar in discussie gaan over wat je kan en mag doen hier op aarde. De overheid neemt steeds meer van die hete hangijzers - die tot de boeiendste discussies horen in ieder gezin met opgroeiende jongeren - over en legt van bovenuit verboden en geboden op, zodat er geen gesprek meer hoeft te zijn. Die tendens om meer en meer verboden in te voeren en op te leggen van bovenuit moet gestopt worden.
- Niettegenstaande iedereen de mond vol heeft over minder regelgeving, slagen de ministers van de verschillende regeringen erin om er toch telkens bij te maken en de regulitisbacterie te

voeden in plaats van te bestrijden. Is het vertrouwen in de ouders weg, beste ministers? Gaan jullie de opvoeding van heel Vlaanderen en België bij wet regelen? Het valt te hopen van niet. Meer zelfs, jullie zullen van een kale reis thuis komen.

- De criminalisering dan. Willen we echt dat jongeren die nog geen zestien zijn en er toch voor kiezen om te roken, zich op één of andere manier in criminele sferen moeten begeven om aan sigaretten te geraken? Of willen we echt zoveel agenten, parketten, ... die de (potentiële) overtreeders controleren en bestraffen? Nee toch?! (Om dan misschien te evolueren naar een gedoogbeleid omdat het verbod niet blijkt te werken...)
- Trouwens, kan iemand ons uitleggen waarom de leeftijd op **16** jaar gelegd wordt? Is roken ongezonder voor je zestiende? Kunnen jongeren tot hun 15de niet en vanaf hun 16de plots wel beslissen over wat goed is voor henzelf? Welke argumenten spelen hier dan mee? Economische? Electorale? We stellen ons die vragen natuurlijk niet echt. We willen alleen duidelijk maken dat het - in geval van roken - niet opgaat om 1 segment uit de totale doelgroep te viseren.

4. Wat dan wel?

Als Vlaamse Jeugdraad erkennen we dus de problematiek van het roken, ook die van roken bij jongeren. We sluiten ons ook aan bij de goede bedoelingen om iets te doen tegen tabaksgebruik. Voor ons ligt het **recht op welzijn** aan de basis van deze bekommernis. Dat we het niet eens zijn met het artikel 16 uit de kaderovereenkomst heeft te maken met het feit dat we niet geloven in dergelijk verbod, dat we andere manieren zien om de doelstelling te bereiken en dus met de kijk die wij hebben op preventie.

Preventie: ieders verantwoordelijkheid!

Preventie moet erop gericht zijn de weerbaarheid van de doelgroep(en) te verhogen, zodat zij (beter) in staat zijn om zelf bewuste keuzes te maken. Preventie betekent dus niet hetzelfde als 'de strijd tegen ...', maar wel net het empoweren, het weerbaar maken. Preventie betekent dikwijls ook dat je een bepaald gedrag / probleemsituatie wil voorkomen. Volgens ons kan je dat maar bereiken als je mensen weerbaar maakt en versterkt, en dus niet als je hen alles wat zou kunnen schaden simpelweg verbiedt. Preventie draait om de persoon in kwestie, en stelt niet het 'verboden product' centraal. Het roken op zich is geen hoofdmotief om bezorgd te zijn over het welzijn van jongeren. Centraal staat het recht op welzijn, en dat is niet alleen een taak van de overheid, maar wel van de ganse samenleving. Iedereen heeft hierin immers verantwoordelijkheid. Het gezin in de eerste plaats. Daarnaast ook de omgeving: school, (sport)clubs, jeugdwerk, werkomgeving, de overheid, ... Het criminaliseren van jongeren is niet de juiste manier om tabaksgebruik te verhinderen. En zeker niet om het recht op welzijn waar te maken.

We moeten dus eerlijk zijn en iedereen oproepen zijn verantwoordelijkheid te nemen. Het klinkt misschien banaal, maar het geven van '**het goede voorbeeld**' en het **bespreekbaar maken** van problemen in de opvoeding levert wellicht meer op dan al die verbodstekens samen. Wij houden hier dus een pleidooi om de opvoeding daar te laten plaatsvinden waar ze thuis hoort, en deze niet vanuit het parlement te regelen.

Jongeren zijn weerbaar, en zij die het nog niet zijn moeten we helpen het te worden. **Empoweren dus**. En zelfs als jongeren weerbaar zijn, is het niet helemaal uitgesloten dat ze niet zullen roken, maar laat ze er in godsnaam zelf over beslissen. Roken is voor een heel aantal jongeren wellicht onderdeel van de experimenteerfase waarin ze zich bevinden. Dat maakt roken niet meer of minder ongezond natuurlijk. Het gaat erom dat jongeren de vrijheid moeten hebben om zelf die keuze te maken.

Uiteraard is het niet zo eenvoudig om te balanceren tussen het geven van vrijheid, ruimte en vertrouwen en - anderzijds - het stellen van bepaalde grenzen. Toch is het belangrijk niet te verglijden in een al te makkelijk verbodsbeleid.

Preventie moet de verantwoordelijkheid van iedereen aanspreken. Het mag niet gericht zijn op 1 leeftijdssegmentje uit een grotere doelgroep.

Bijvoorbeeld:

- Roken is verboden op openbare plaatsen. Op treinen en in stations geldt een algemeen rookverbod. Dat verbod geldt voor iedereen. Geen verschil in leeftijd of wat dan ook. Het zou ook maar absurd zijn, niet?
- Roken duurder maken is ook zo'n maatregel die niet opgaat voor slechts 1 segment van de doelgroep. Alle rokers betalen meer.

Het zijn maar voorbeelden, maar ze verduidelijken wel het principe waarvoor we staan en willen kiezen. Dergelijke maatregelen spreken de verantwoordelijkheid aan van iedereen.

Preventie op jongerenmaat

Nee, dat is niet tegenstrijdig met wat we hierboven beweren en bepleiten. Preventie is en blijft een zaak voor iedereen, precies omdat het recht op welzijn voor iedereen geldt. Wel moeten specifieke acties en campagnes hun weg naar de verschillende doelgroepen vinden. Jongeren kunnen dus wel de specifieke doelgroep zijn van bepaalde acties binnen een welbepaald preventieluik.

Het beleid – en de concrete acties die erop gebaseerd zijn – moet vertrekken vanuit het oprechte **geloof in de kracht en de competentie van jongeren**. Jongeren zijn tot heel wat in staat. Een verbod instellen op tabaksverkoop aan -16-jarigen strookt absoluut niet met het uitgangspunt van competentie. Integendeel zelfs.

- **Toegankelijke informatie op maat**
Informatie moet uiteraard op maat zijn en voor iedereen toegankelijk. Jongeren hebben als specifieke doelgroep specifieke informatiebehoeften (het gezondheidsaspect is bijvoorbeeld een argument dat voor jongeren minder aanspreekt om niet te beginnen of te stoppen met roken), en daarmee moet uiteraard rekening gehouden worden. Anders mist de informatie zijn doel.
- **Geen jongerenpreventie zonder betrokkenheid van jongeren.**
Preventie op maat van jongeren kan maar slagen als jongeren bevroegd en betrokken worden bij de uitwerking van preventiecampagnes. Zij weten immers beter dan wie ook wat jongeren bezighoudt. Laat dus die ervaringsdeskundigheid niet onbenut!
- **Het aanmoedigen van het gesprek over roken en experimenteren.**
Door het gesprek kansen te geven en toe te laten, neemt de aantrekkelijkheid van 'verboden producten' af. In een gesprek krijgt iedereen de kans inbreng te hebben en na te denken over keuzes en gevolgen. Een geloof in competentie en verantwoordelijkheid van alle betrokkenen is een vereiste om dergelijk gesprek aan te moedigen. Zeker onder vrienden moeten dergelijke gesprekken kansen krijgen. De peergroep is immers enorm belangrijk en de positieve effecten die hij kan opleveren mogen niet geminimaliseerd worden. Ook op andere plaatsen moet dergelijk gesprek kansen krijgen: in de eerste plaats in het gezin, maar ook op school, in het jeugdwerk, in de sportclub, op de werkplek, ...

Daarnaast begint een goed preventiebeleid naar jongeren bij een goed algemeen preventiebeleid dat werkt aan het bewustmaken van mensen van de keuzes die ze hebben.

We zijn absoluut niet tegen preventie. Maar preventie is niet hetzelfde als het afkondigen van verbodsbepalingen voor elk (semi-)probleem in de samenleving. Preventie gaat uit van een geloof in de kracht van mensen om - op basis van voldoende informatie en ondersteuning - verantwoordelijkheid te nemen en weloverwogen keuzes te maken ('vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen'). Verbodsbepalingen zetten de betrokkenen alleen maar buiten spel.

We geven dan ook graag een aantal suggesties mee, deze opsomming is helemaal niet limitatief, maar wil inspiratie geven. Maak werk van:

- **Preventieprogramma's**
  - o die informeren over de gezondheidsgevolgen van roken en mee roken
  - o die de rookvrije keuze belonen.
  - o die aanmoedigen om elkaar te steunen en aan te moedigen om rookvrij te blijven
  - o die aanmoedigen om de norm om niet te roken in de verf te zetten
  - o die focussen op positieve aspecten van niet roken (bijv. link tussen niet roken en sport)
- **Rookstophulp**

Wie wil stoppen met roken, heeft daar misschien hulp bij nodig. Geef die hulp dan ook. Zorg dat iedereen - ook de jongeren - die wil stoppen ondersteuning kan krijgen.

- **Aanmoedigen van een consequent en breed (tabaks)preventiebeleid**

Het tabakspreventiebeleid moet breed gevoerd worden. Enkel zo kan je zoveel mogelijk mensen - ook jongeren - bereiken en kan de informatie en preventie zichzelf versterken.

5. DUS...

Wij geloven in de kracht en competentie van kinderen en jongeren. Precies vanuit dat geloof in de jongelui, plaatsen we vraagtekens bij de huidige *boom* aan verbodsbepalingen.

We vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren betrokken en bevroegd worden bij beleidsacties en -beslissingen. Dat ze aangesproken worden op hun stuk verantwoordelijkheid, zonder andere verantwoordelijken te negeren.

Als Vlaamse Jeugdraad zijn we het niet eens met het verbod op tabaksverkoop aan min 16-jarigen.

Omdat we geloven dat preventie en informatie op maat veel effectiever kunnen zijn, en recht doen aan het feit dat iedereen zelf moet kunnen beslissen. Omdat opvoeding thuis dient te gebeuren en niet van bovenaf opgelegd kan en mag worden door de overheid. Omdat het opleggen van verbodsbepalingen betuttelend is en - zeker dit concrete verbod - bovenal onterecht slechts 1 groep viseert en zelfs bombardeert tot criminelen. Omdat iedereen het recht heeft op welzijn, maar dus ook - en vooral - het recht om in alle vrijheid eigen keuzes te maken. Ook jongeren. Omdat zij competente burgers zijn, die heel wat in hun mars hebben. Je moet daar wel in durven geloven.

6. Tot slot

We zijn het dus niet eens met artikel 16 uit de Kaderovereenkomst, en de concrete acties die de federale regering hieraan alvast gekoppeld heeft. Hiermee doen we geen uitspraak over het geheel van de Kaderovereenkomst. Het is aan de overheid om deze inschatting te maken.

Wat we alvast wel willen vragen aan de Belgische en de Vlaamse beleidsmakers is om op een goede manier werk te maken van tabaksbestrijding. Vertrek hiervoor aub vanuit een *gezonde* kijk op jongeren.